

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Voorzitter

Aan: de Leden van de Tweede Kamer

Iaa: Ambtelijk secretarissen

Binnenhof 1a
2513 AA Den Haag
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag, dinsdag 6 juli

T 070 318 20 00

E voorzitter@tweedekamer.nl
I www.tweedekamer.nl

Geachte Leden,

Deze week schrijven wij geschiedenis. Donderdag is voorlopig de laatste dag dat de Tweede Kamer vergadert op deze plek. Het tijdelijke afscheid van het Binnenhof doet pijn. Maar willen we deze mooie plek behouden voor toekomstige generaties, dan rest ons niets anders dan onze spullen te pakken en plaats te maken voor de mensen die het Binnenhof grondig gaan renoveren.

Op dinsdag 7 september 2021 open ik de vergadering in de nieuwe plenaire zaal aan de Bezuidenhoutseweg. Voor mij markeert dat moment ook een nieuwe start voor de Tweede Kamer. Een nieuw parlementair jaar, op een nieuwe plek waarin we samen stappen gaan zetten om de positie van de Tweede Kamer nog verder te verstevigen op het gebied van wetgeving, controle op het kabinet en onze informatiepositie.

Drie maanden geleden heeft u mij gekozen als uw Voorzitter. Ik zie het als één van mijn belangrijkste taken te werken aan de versterking van de positie van de Tweede Kamer. Een stevige en gezaghebbende positie van de Kamer draagt bij aan het goed vervullen van de controlerende en medewetgevende taken van de Tweede Kamer. Dit kan niet zonder het verbeteren van de informatiepositie van de Kamer. Vanaf de allereerste dag van mijn Voorzitterschap ben ik hiermee aan de slag gegaan en heb, bij het oppakken van deze thema's, veel steun ervaren van u. Graag licht ik toe hoe ik de komende periode deze speerpunten verder vorm en inhoud wil geven.

Versterken functies Tweede Kamer

Ik ben blij dat donderdag 8 juli 2021, onder voorzitterschap van het lid Van der Staaij, een werkgroep van start gaat die met praktische voorstellen gaat komen voor het versterken van de medewetgevende en controlerende taak en de informatiepositie van de Kamer, waarbij ook de rol van volksvertegenwoordiger wordt belicht. Bestaande instrumenten zoals het burgerinitiatief en burgerfora kunnen beter worden ingezet, en er kan bijvoorbeeld worden gekeken naar innovatieve vormen van (digitale) betrokkenheid van burgers bij het werk van de Tweede Kamer.

De afgelopen jaren hebben verschillende commissies en adviescolleges zich, gevraagd en ongevraagd, uitgesproken over de wijze waarop de Tweede Kamer haar functioneren en presteren zou kunnen verbeteren. Ook hebben de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag en de Tijdelijke commissie Uitvoeringsorganisaties geconstateerd dat de medewetgevende en controlerende functie van de Kamer versterkt moet worden. Dit betekent: meer tijd inbouwen voor analyse en reflectie. Wetgeving dient begrijpelijk en uitvoerbaar te zijn en de informatievoorziening van het kabinet richting de Kamer moet verbeterd worden.

De werkgroep onder leiding van de heer Van der Staaij bouwt voort op initiatieven die de afgelopen jaren al zijn genomen, waaronder de integrale herziening van het Reglement van Orde (RvO), de verschillende moties die zijn ingediend en alle aanbevelingen die er zijn gedaan over deze thema's. De werkgroep is gevraagd om rond het kerstreces de eerste concrete voorstellen te doen.

Samenwerking Hoge Colleges van Staat en andere staatsmachten

Het versterken van de positie van de Tweede Kamer vraagt om goed overleg met de Hoge Colleges van Staat. Als Voorzitter heb ik de afgelopen periode diverse gesprekken gevoerd met de bestuurders van deze Colleges, in het bijzonder de Eerste Kamer. De gesprekken vinden plaats met inachtneming van de rol die elke staatsmacht, gegeven de staatsrechtelijke verhoudingen, heeft. Gezamenlijk beraden wij ons op het ontwikkelen van initiatieven die het bewustzijn over de rechtsstaat bevorderen en daarmee ook bijdragen aan een sterke positie van de Staten-Generaal.

We kunnen als Tweede Kamer nu al verbeteringen doorvoeren, door rapporten en adviezen van de Raad van State, de Algemene Rekenkamer en de Nationale Ombudsman adequaat te behandelen en er voldoende tijd voor uit te trekken. Rapporten van bijvoorbeeld de Nationale Ombudsman zijn belangrijk voor ons werk omdat deze een goed beeld geven van de klachten van burgers over het functioneren van de overheid.

Wetgevingsdebatten

In de periode na het zomerreces zal ik de Kamer voorstellen voldoende ruimte op de agenda te reserveren om bij de Kamer aanhangige (initiatief)wetsvoorstellen te kunnen behandelen. Ik ben in gesprek met het kabinet om het wetgevingsproces te verbeteren zodat de Kamer tijdig betrokken is en wij wetgeving goed kunnen beoordelen op doelmatigheid, duidelijkheid en uitvoerbaarheid. Binnenkort kom ik met concrete voorstellen hierop terug.

Sinds het uitbreken van de coronacrisis in maart 2020 is veel wetgeving behandeld in wetgevings- en notaoverleggen. Dit was nadrukkelijk bedoeld als een tijdelijke situatie, omdat in de plenaire zaal minder ruimte was voor debatten. Na het zomerreces keren we terug naar de situatie van voor de coronapandemie. Dit betekent dat wetgevings- en notaoverleggen in principe weer op maandagen worden gepland. Zoals reglementair vastgelegd kunnen er maximaal twee wetgevings- en notaoverleggen tegelijk plaatsvinden. Dit geeft ook de kleinere fracties de gelegenheid bij zo veel mogelijk overleggen aanwezig te zijn (art. 7.27 RvO).

Voorspelbaarheid plenaire agenda

Met ingang van woensdag 31 maart 2021 werkt de Tweede Kamer met een vernieuwd RvO. Om de volle plenaire agenda te ontlasten, is het commissiewerk van de Tweede Kamer in het nieuwe reglement verstevigd. Een beter evenwicht tussen plenaire activiteiten en commissieactiviteiten kan bijdragen aan meer voorspelbaarheid en structuur van de agenda. Graag breng ik een aantal punten bij u onder de aandacht.

- In beginsel is er één keer per week een regeling van werkzaamheden waarbij leden verzoeken kunnen doen (dinsdagmiddag na de stemmingen).
- Stemmingen vinden plaats op een vast tijdstip (dinsdagmiddag circa 15:00 uur). Als er ingelaste stemmingen dienen plaats te vinden, wordt aan leden gevraagd dat aan te kondigen tijdens de regeling van werkzaamheden op de dinsdag. Mijn streven is er op gericht de ingelaste stemmingen zoveel mogelijk op de donderdag tussen 13.00 en 16.00 uur te laten plaatsvinden.

- Vanwege de coronamaatregelen zijn er tijdelijk afspraken gemaakt over de aanwezigheid van Kamerleden bij stemmingen. Er wordt gestemd door maximaal twee leden per fractie en hoofdelijke stemmingen vinden in principe niet direct plaats (motie-Dijkhoff c.s., Kamerstuk 25295, nr. 594). Deze werkwijze betekent minder belasting voor Kamerleden en geeft meer ruimte in de agenda's. De vraag is of we deze werkwijze kunnen en willen voortzetten wanneer de coronamaatregelen niet meer van toepassing zijn. Hierover ga ik graag met u in gesprek. Op dit moment is nog niet bekend wanneer de coronamaatregelen niet meer van kracht zijn, daarom stel ik voor om de huidige werkwijze in ieder geval dit jaar voort te zetten.
- Bij het inplannen van de debatten is het uitgangspunt vergaderingen laat in de avond te voorkomen. Het streven blijft om de plenaire vergadering uiterlijk om 23.00 uur te sluiten.
- In beginsel worden er geen twee grote debatten op één dag gevoerd.
- Voor het goed inplannen van de vergaderingen is het belangrijk dat de leden die willen deelnemen aan een debat zich tijdig inschrijven.

Een voorspelbare plenaire agenda draagt bij aan een betere balans tussen werk en privé voor ons als Kamerleden, maar ook voor de medewerkers van de fracties en de ambtelijke organisatie.

Balans plenaire agenda

Het is belangrijk dat de plenaire agenda voldoende evenwicht biedt. Zo moet er, naast wetgevingsdebatten en debatten over actuele onderwerpen, ook ruimte zijn om op hoofdlijnen te debatteren over en te reflecteren op grote politiek-maatschappelijke thema's. Uiteraard blijft het dertigledendebat een belangrijk instrument om een onderwerp te agenderen. Ik ben voornemens dertigledendebatten de komende periode op regelmatige basis te agenderen. Ik vind het belangrijk dat er niet opnieuw lange lijsten ontstaan met toegekende debataanvragen. Daarom roep ik alle fracties op dit als een gedeelde verantwoordelijkheid te zien. Als we de agenda van de Kamer niet helemaal vol laten lopen, ben ik ervan overtuigd dat we ook de juiste debatten op het juiste moment kunnen voeren.

Tweeminutendebatten

Sinds de invoering van het nieuwe Reglement van Orde op 31 maart 2021, geldt voor een tweeminutendebat dat daaraan alleen kan worden deelgenomen door een lid dat het woord heeft gevoerd bij het commissiedebat of inbreng heeft geleverd aan het betreffende schriftelijk overleg (artikel 7.31, tweede lid, RvO). De afgelopen maanden is er sprake geweest van een overgangperiode waarin nog een groot aantal tweeminutendebatten van vóór 31 maart 2021 is behandeld (voorheen VAO en VSO genoemd). Na het zomerreces is het tijd om de nieuwe bepaling van het RvO strikter te handhaven. Dit betekent dat in beginsel alleen leden deelnemen aan het tweeminutendebat die ook aanwezig waren bij het commissiedebat. Uiteraard kan het in individuele gevallen lastig uitpakken om bij een commissiedebat aanwezig te zijn. Daarom geeft het RvO de mogelijkheid aan de Kamer om in sommige gevallen leden wél mee te laten doen aan een tweeminutendebat (artikel 7.31, tweede lid, RvO). Hiervoor moet bij aanvang van het debat de Kamer om toestemming worden gevraagd. Dit kan in de zaal bij de interruptiemicrofoon. Het blijft dus van belang om als Kamerlid per keer goed af te wegen of men van deze uitzondering gebruik wil maken en aan de overige aanwezige Kamerleden of zij hiervoor toestemming geven.

Procedurevergaderingen

Om meer grip te krijgen op de agenda is het niet alleen van belang om naar de plenaire agenda te kijken. Tijdens procedurevergaderingen van de vaste Kamercommissies wordt de agenda van de commissies besproken en vastgesteld. Kamerleden krijgen daar de gelegenheid om mee te praten en invloed uit te oefenen op de agenda. Ik roep daarom alle fracties (en groep) op om zoveel mogelijk hierbij aanwezig te zijn.

Levendigheid debatten en interrupties

Ik ben als uw Voorzitter onder de indruk van het vele werk dat door u wordt verricht. Het is verfrissend om te zien hoe nieuwe Kamerleden het debat aangaan. Ik zie verschillende stijlen en dat komt het debat ten goede. Maar een Kamer bestaande uit 17 fracties en één groep brengt ook uitdagingen met zich mee.

Naast het RvO kent de Tweede Kamer ook ongeschreven regels en gebruiken die invulling geven aan de werkwijze. Dat zorgt voor flexibiliteit en biedt mij als Voorzitter de mogelijkheid debatten te stroomlijnen, zonder dat dit ten koste gaat van de inhoudelijke discussie. Het is van groot belang dat elke fractie (of groep) ruimte krijgt het fractiestandpunt goed over te brengen. De levendigheid van een debat, maar ook de inhoud van het debat, is gebaat bij minder herhaling en bij korte interrupties. Interrupties moeten bestaan uit korte opmerkingen of vragen zonder inleiding (art. 8.11 RvO). Ik wil u vragen hier meer op te letten.

In de gesprekken die ik voer met de bewindslieden zal ik hen ook wijzen op het belang van een korte en bondige beantwoording.

Op dit moment is het aantal minuten dat de spreker in een debat aan het woord is alleen zichtbaar voor de spreker zelf, de Voorzitter en de Griffier. In de nieuwe huisvesting van de Tweede Kamer wil ik opties verkennen om de tijd dat een Kamerlid aan het woord is via een interruptie ook zichtbaar te maken door middel van een klok voor degene die interrumpeert.

Spreektijden

De spreektijd in de tweede termijn is één derde van de vastgestelde spreektijd in eerste termijn. Ook moties moeten in deze tijd worden voorgelezen, waarbij het voor de luisteraar en kijker fijn is als de moties in een verstaanbaar tempo worden uitgesproken. In verband met de lengte van de debatten wordt deze spreektijd goed bewaakt. Het doel is uiteraard het goede debat met elkaar te voeren, maar tegelijkertijd de debatten niet te lang te laten duren. Uit de mails die ik krijg blijkt dat veel mensen onze debatten volgen en hun waardering uitspreken als de debatten op een inhoudelijke manier plaats vinden. Een mooie parlementaire traditie is dat leden een inbreng tijdens het debat mede namens een andere fractie kunnen doen. In dit verband wijs ik erop dat het prettig is als leden geen moties van (vrijwel) gelijke strekking indienen.

Moties

Het zal niemand, binnen en buiten deze Kamer, zijn ontgaan: er worden heel veel moties ingediend over tal van onderwerpen. Om u een idee te geven, in 2018 waren het er 3736, in 2019 4064 en vorig jaar werden 3920 moties ingediend (exclusief gewijzigde moties). Vanzelfsprekend is dit het recht van alle leden, maar toch wil ik een beroep doen op de Kamer om daar waar mogelijk terughoudend te zijn.

Ik wijs u erop dat ingediende moties dienen te gaan over het onderwerp dat aan de orde is in het debat. Als het kabinet in een debat één of meer toezeggingen doet hoeft dit niet vastgelegd te worden in een motie. Toezeggingen die bewindslieden doen tijdens openbare vergaderingen, worden op termijn vastgelegd in een register. Dit register is openbaar en is voor iedereen in te zien. Daarnaast wil ik het kabinet vragen in haar brieven actief aandacht te besteden aan de gedane toezegging. Dit kan mogelijk bijdragen aan het terugdringen van het aantal ingediende moties, waardoor dit instrument weer aan kracht kan winnen.

Kennis- en onderzoekspositie Tweede Kamer

Wij hebben als parlement verschillende (onderzoeks)instrumenten. Bijzondere aandacht vraag ik voor de instrumenten die snel en eenvoudig zijn in te zetten via de vaste commissies. Denk hierbij aan het laten uitvoeren van een wetenschapstoets, waarbij externe wetenschappers reflecteren op een beleidsvoorstel. U kunt ook de commissiestaf zelf verzoeken om een diepgaander onderzoek uit te laten voeren naar een specifiek thema. Daarnaast kan de Tweede Kamer contact opnemen met de Algemene Rekenkamer of de Raad van State wanneer zij (onderzoeks)vragen heeft die goed aansluiten bij de positie en bevoegdheden van het desbetreffende College.

Cultuur

De sleutel om doeltreffend te werken ligt voor een groot deel bij ons zelf. We hebben een mooie en levendige parlementaire democratie waar we trots op mogen zijn en die we moeten koesteren. We kennen grote(re) en kleine fracties en iedereen heeft de ruimte een eigen geluid te laten horen. Maar het vraagt ook van ons, als Kamerleden, een scherpe focus; welke moties dienen we in en welke debatten vragen we aan? Niet elk debat hoeft in de plenaire zaal plaats te vinden. Ook in de commissiezalen wordt gedebatteerd en wordt wetgeving voorbereid. Het is van belang de debatten in de commissies op waarde te schatten. Op verschillende momenten kan er tussen fracties worden samengewerkt, zodat 'dubbel werk' wordt voorkomen. Dit kan bijdragen aan het ontlasten van de agenda in de plenaire zaal en doet niets af aan de kwaliteit van het parlementaire werk.

Tot slot

Ik hoop samen met u te werken aan een goede vergadercultuur, die gebaseerd is op een meer voorspelbare agenda en heldere afspraken tijdens debatten, zodat mede hierdoor de werk- en privébalans meer in evenwicht is. Door op een goede manier gebruik te maken van de instrumenten die tot onze beschikking staan, ben ik ervan overtuigd dat de wetgevende en controlerende functie van de Kamer versterkt wordt. Ook de handreikingen die er gaan komen vanuit de werkgroep-Van der Staaij kunnen daaraan bijdragen.

Het zou fijn zijn als deze brief in de fracties besproken wordt. Als Voorzitter wil ik dit proces zorgvuldig begeleiden, maar alleen met elkaar kunnen we een stap maken. Mocht u nog vragen hebben, over bovenstaande punten of over het RvO, dan kunt u altijd contact met mij opnemen. Uiteraard sta ik open voor uw ideeën en voorstellen die de Tweede Kamer ten goede komen.

Er wacht veel werk de komende tijd, maar het is een eervolle en verantwoordelijke opdracht om daar gezamenlijk, ieder vanuit zijn of haar eigen idealen, de schouders onder te zetten.

Ik hoop dat u een goed reces hebt en dat we vanaf 7 september uitgerust aan de slag kunnen in B67.

Met vriendelijke groet,

Vera Bergkamp

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal